

การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
และเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1*

DEVELOPMENT OF PARTICIPATORY LEARNING RESOURCES MODEL IN
EDUCATIONAL INSTITUTIONS TO PROMOTE ACTIVE LEARNING AND ENHANCE
LIFE SKILLS OF STUDENTS AT THA KHLONG 1 MUNICIPAL SCHOOL

สุรัสวดี ญาณศิริ Surassawadee Yansiri

โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 Tha Khlong 1 Municipal School, Thailand

Corresponding Author E-mail: surassawadee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ ในการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม 2) พัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม 3) ทดลองใช้รูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม และ 4) ประเมินผลของรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม วิจัยเล่มนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยแบ่งขั้นตอนการ ดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ และพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการทดลองใช้รูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา แบบมีส่วนร่วม และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ ในการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม พบว่า การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการ โดยผู้มีส่วนร่วมได้ทราบถึงการพัฒนารูปแบบ ภายใต้อำนาจหลักการ จุดประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีดำเนินการ และการประเมินผล และเงื่อนไขของความสำเร็จ ร่วมวางแผนกำหนดแผนงานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย การศึกษาดูงาน โรงเรียนต้นแบบ การจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาความต้องการแนวทางการพัฒนา การแสวงหาความร่วมมือจากบุคลากรภายนอก การให้ความรู้การปฏิบัติงานของผู้เข้าร่วมวิจัยให้มีความเข้าใจตรงกันและได้แนวทางปฏิบัติการพัฒนาโดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรม พัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งมีวิธีการประเมินผลทำการกำกับติดตาม ประเมินผลปฏิบัติตามกิจกรรมการพัฒนาเป็นระยะๆ และได้ทำสรุปเพื่อจัดทำรายงาน/เผยแพร่ ขยายผลโดยการสรุปผล การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และรายงานผลต่อหน่วยงานต้นสังกัด 2) ผลการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม มี 6 องค์ประกอบ คือ (1) สำรองการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community: C) (2) สภาพปัญหาและความต้องการ (Assessing Need: A) (3) การวางแผน (Planning: P) (4) การปฏิบัติงาน

*Received: February 29, 2024, Revised: April 21, 2024, Accepted: April 21, 2024.

(Doing: D) (5) การประเมินผล(Evaluation: E) (6) การรายงานผล/เผยแพร่ (Reporting: R) (CAPDER Model) ที่ประกอบด้วยหลักการ จุดประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีดำเนินการ การประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำมากขึ้น ครูมีแนวทางและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนได้รับพัฒนาการเรียนรู้ตลอดจนมีทักษะชีวิตที่ดีขึ้น และ 4) ผลการประเมินผลรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม พบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด การมีทักษะชีวิตของผู้เรียนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา, การมีส่วนร่วม, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This research article was the development of a learning resource model in participatory educational institutions to promote active learning and increase students' life skills at Tha Khlong 1 Municipality School. The objectives of this research were 1) to analyze the current conditions, problems, and needs in developing a model of learning resources in a participatory educational institution, 2) to develop a learning resource model in participatory educational institution, 3) to carry out an experiment with the learning resource model in participatory educational institutions and 4) to evaluate the results of the learning resource model in participatory educational institutions by using Research and Development: R&D. The research had procedure due to conducted into 4 steps as follows: Step 1: Research (Research: R₁), to analyze the current condition, needs, problems and to develop a model of learning resources in educational institutions. Step 2: Development (Development: D₁), to develop a model of learning resources in educational institutions. Step 3: Research (Research: R₂), to carry out an experiment model of learning resources as participatory educational institutions and step 4: Development (Development: D₂), evaluate (Evaluation: E) of development and improvement of learning resource formats in educational institutions with participation to promote active learning and increase students' life skills. The findings were as follows: 1) the results of analysis of current conditions, problems, and needs in developing learning resource models in participatory educational institutions found out that studying problems including needs and requirements. The participants were informed about the development of the model under the actions; principles, objectives, mechanisms, processes, evaluation, and the condition of success as participated in planning and determining the work strategy for developing learning resources, including study observing a model school for organizing

activities to develop learning resources in educational institutions, consultation to brainstorm and discuss current conditions, problems, needs, and development guidelines, seeking outside cooperation to give information on the operations to the co-researchers to have the same understanding, together with obtaining development guidelines through practicing activities to develop a learning resource model. Furthermore methods for evaluating results, monitoring, evaluating, and evaluating compliance, development activities were carried out periodically and summarized for reporting/publication in order to extend the results by summarizing the results, developing learning resources and reporting results to the original affiliation. 2) The results of developing learning resource models in participatory educational institutions had 6 components: (1) A survey of community participation (Community: C), (2) Problem conditions and needs (Assessing Need: A), (3) Planning (Planning: P), (4) Operation (Doing: D), (5) Evaluation (Evaluation: E), (6) Reporting/Publishing results (Reporting: R) (CAPDER Model) which consisted of principles, objectives, and operating mechanisms to proceed evaluation and success conditions. 3) The results of the experiment using the model for developing participatory learning resources in educational institutions. According to observation and interviews, found out that the participants and all associates had likewise opinions and cooperated very well. Furthermore, they worked on their pride and executive improve his leadership skills. Moreover, teachers had a variety of approaches and methods for organizing and learning that emphasized learner-centered learning. Therefore, students improved their learning and life skills. 4) The evaluation of the model for developing learning resources in participatory educational institutions to promote organizing active learning and increasing students' life skills found out that the overall to promote active learning and students' life skills were both at the highest level. Moreover, the overall of the satisfaction of development model participatory learning resources in educational institutions to promote management, learning proactively and increase students' life skills was also at the highest level.

Keywords: Model, Learning Resources in Educational Institutions, Participation, Active Learning Management

บทนำ

ความท้าทายด้านการศึกษาศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมกับการมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องที่สำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนของสังคมที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมอย่างทั่วถึง ครูอาจารย์จึงจำเป็นต้องตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการนำไปดำรงชีวิตในยุคปัจจุบันนี้คือทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ทักษะการคิด (Thinking Skill) ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงของการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นตามที่สังคมต้องการต่อไป แนวคิดและหลักการของการจัดการเรียนการสอนที่ท้าทายการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นคือการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องมีคุณสมบัติมากกว่าทำหน้าที่ในการสอน (Instructor) ผู้สอนต้องมีลักษณะ ของผู้ที่มีความสามารถในการชี้แนะการเรียนรู้ (Learning Coaching) ที่สามารถทำหน้าที่นำพาผู้เรียนไปท่องเที่ยวนอกห้องเรียนที่ผู้เรียนต้องเกิดการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง (Active Learning) (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560)

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็วมีความซับซ้อนตลอดจนมีการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงภายในภาคส่วนต่างๆ ของประเทศ หลากหลายรูปแบบ การที่จะพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ตลอดจนการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา คุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบันระบบโครงสร้างของสังคมให้แข็งแกร่งสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตามสถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

นโยบายการศึกษาเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยการปฏิรูประบบความรู้ของสังคมไทย อันประกอบด้วยภารกิจระดับองค์ความรู้ให้ได้มาตรฐานสากล จัดให้มีโครงการตำราแห่งชาติที่บรรจุความรู้ที่ก้าวหน้าและได้มาตรฐานทั้งความรู้ ที่เป็นสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการอ่านพร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่นจัดให้มีระบบการจัดการความรู้ปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาทุกระดับให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทัดเทียมกับมาตรฐานสากลลดความเหลื่อมล้ำและความเป็นไทย เพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทุกระดับชั้นโดยวัดผลจากการผ่านการทดสอบมาตรฐานในระดับชาติและนานาชาติ ขจัดความไม่รู้หนังสือให้สิ้นไปจากสังคมไทย จัดให้มีครูดีเพียงพอในทุกห้องเรียน ให้มีโรงเรียนและสถาบันอาชีวศึกษาคุณภาพสูงในทุกพื้นที่ พัฒนามหาวิทยาลัยเข้าสู่ระดับโลก พัฒนาระบบการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มุ่งการสร้างจริยธรรมในระดับปัจเจก รวมทั้งสร้างความ ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความเสมอภาค และดำเนินการให้การศึกษาเป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริง ปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารการศึกษาโดยการกระจายอำนาจสู่พื้นที่ให้เสร็จสมบูรณ์โดยเริ่มจากพื้นที่ที่มีความพร้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ในการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนและมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของการเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนรักที่จะเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย มีความสุขในการเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างสร้างสรรค์ เรียนรู้ตามธรรมชาติ เน้นการฝึกปฏิบัติจริงจากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวและสามารถนำความรู้ไปบูรณาการในชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549) โรงเรียนจึงต้องจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะสนองต่อจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้แหล่งเรียนรู้นั้นจัดไว้ในรูปของกิจกรรม/โครงการ เช่น สวนเกษตรพอเพียง แหล่งเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และศูนย์การเรียนรู้ ปฐมวัย เป็นต้น

การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้และสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นไปที่การจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ภาพความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนก็คือการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งมีหลายช่องทาง สถานศึกษามีการจัดทำแหล่งเรียนรู้มากมาย หากแต่การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยังไม่มีรูปแบบและกระบวนการพัฒนาที่ชัดเจน แหล่งเรียนรู้บางแห่งจึงไม่ได้ใช้อย่างเต็มที่และขาดการดูแลสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง ขาดความยั่งยืน ขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติถูกละเลย ไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการดำเนินการที่มุ่งสู่ความสำเร็จโดยกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนและดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังที่ สุธรรม ธรรมทัตตานนท์ (2553) ได้กล่าวว่า ปัญหาของการมีส่วนร่วมนั้นคือการไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมแบบผิวเผิน หรือมีส่วนร่วมแต่เพียงรูปแบบ เช่น ให้ร่วมรับทราบร่วมประชุม แต่ไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น หรือแสดงความคิดเห็นแล้วแต่ไม่นำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับฉลาด จันทรสมบัติ (2553) ที่กล่าวว่า การให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นจะนำไปสู่ความยั่งยืน แต่ที่ผ่านมามาตรานศึกษายังไม่สามารถนำหลักการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนาได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้จึงนับได้ว่าเป็นภารกิจสำคัญที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบโดยเริ่มจากการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ จัดตั้งบุคลากรรับผิดชอบดูแล มีการควบคุม กำกับ และติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งแสวงหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของครูในฐานะผู้อำนวยการอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้จึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาและจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดห้องปฏิบัติการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ตลอดจนการจัดบริการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศึกษาค้นคว้าและใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนประกอบการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รู้จักคิดศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมมีความเข้าใจบทเรียนดีขึ้น และมีความสนุกสนานมีความสุขในการเรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2553) ดังนั้น โรงเรียนเทศบาลเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานทางการศึกษาและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญในการจัดการความรู้ จึงต้องปรับบทบาทให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบตัวและสังคมโลก โดยเฉพาะพระราชกฤษฎีกากำหนดเป็นหลักการว่า ส่วนราชการต้องมีการพัฒนาความรู้เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอจึงต้องพัฒนาสถานศึกษาในรูปแบบใหม่ด้วยการจัดการความรู้ในสถานศึกษา (จักรพงศ์ สุวรรณรัชต์, 2556)

โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อยู่ในตำบลคลองสอง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีนักเรียนทั้งหมด 3,973 คน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและรับจ้าง มีฐานะยากจน ถึงปานกลาง มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป้าหมายของโรงเรียนคือการมุ่งพัฒนาการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลกให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในระดับส่วนกลางและท้องถิ่น ตลอดจนสนองต่อความต้องการของชุมชนโดยการ

มุ่งพัฒนาตลอดจนใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการจัดการศึกษาที่ผ่านมาของโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาชาติกำหนด เนื่องจากมีปัจจัยหลายๆ ประการที่เป็นอุปสรรคและเกิดปัญหาในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัญหาสำคัญที่ทางโรงเรียนต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในเรื่องของผู้เรียนขาดประสบการณ์ตรงจากการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนขาดการทำงานร่วมกันเป็นทีม ขาดการวางแผนในการทำงาน ครูเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการใช้แหล่งไม่เห็นประโยชน์และคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเรียนรู้เป็นสื่อในการจัดการสอนมากนัก ซึ่งสถานศึกษาเองยังต้องการแหล่งเรียนรู้อีกจำนวนมากและแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในสถานศึกษาปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรมขาดการบำรุง ดูแล รักษา มีสภาพที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่าที่ควรที่สำคัญก็คือขาดแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนเห็นสิ่งที่เป็นปัญหาเร่งด่วนที่สุดมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นอย่างมากควรพัฒนาเป็นอันดับแรก คือ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยการขอความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 โดยการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โดยใช้การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนารูปแบบ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของ ผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1
2. พัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1
3. ทดลองใช้รูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1
4. ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ และพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการทดลองใช้รูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน และ

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E)

การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชั้นละ 1 คน จำนวน 74 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 11 คน และประชากรในชุมชน จำนวน 50 คน ส่วนนักเรียนและผู้ปกครองได้กลุ่มตัวอย่างมาโดย วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จำนวน 2,814 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 2,814 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 5,764 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการประชุม และแบบประเมิน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสังเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการในการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 พบว่า มีขั้นตอนในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา โดยการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและจำเป็นผู้มีส่วนร่วมได้ทราบถึงพัฒนารูปแบบ ภายใต้ หลักการ จุดประสงค์ กลไก การดำเนินการ วิธีดำเนินการ และการประเมินผล และเงื่อนไขของความสำเร็จ ร่วมวางแผนกำหนดแผนงานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วยการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นสนทนากลุ่มถึงสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการแนวทางการพัฒนา การแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกให้ความรู้การปฏิบัติงานของผู้ร่วมวิจัยมีความเข้าใจตรงกันและได้แนวทางปฏิบัติการพัฒนาโดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรม พัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ ทั้งมีวิธีการประเมินผลทำการกำกับติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติตาม กิจกรรมการพัฒนาเป็นระยะๆ และได้ทำสรุปเพื่อจัดทำรายงาน/เผยแพร่ ขยายผลโดยการสรุปผล การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และรายงานผลต่อหน่วยงานต้นสังกัด

2. ผลการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) สำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community: C) 2) สภาพปัญหาและความต้องการ (Assessing Need: A) 3) การวางแผน (Planning: P) 4) การปฏิบัติงาน (Doing: D) 5) การประเมินผล (Evaluation: E) และ 6) การรายงานผล/เผยแพร่ (Reporting: R) CAPDER Model ที่ประกอบด้วยได้กำหนดหลักการ จุดประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 จากการสังเกตและสัมภาษณ์

พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำมากขึ้น ครุมีแนวทางและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและผู้เรียนได้รับพัฒนาการเรียนรู้ตลอดจนมีทักษะชีวิตที่ดีขึ้น

4. ผลการประเมินผลรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 พบว่า 1) การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การมีทักษะชีวิตของผู้เรียน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและความคิดเห็นในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 โดยใช้กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แบ่งเป็น 1) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ร่วมวิจัยในการวิจัยและพัฒนาแบบฯ ได้กำหนด หลักการ จุดประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จโดยอาศัยการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมและทั่วถึง 2) ขั้นตอนการศึกษาสภาพความต้องการและความจำเป็น ผู้ร่วมวิจัยในการวิจัยและพัฒนาแบบฯ ได้กำหนด หลักการ จุดประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ 3) การวางแผน ผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดแผนงานในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ที่ประกอบด้วยการศึกษาดูงาน เพื่อจะไปดูโรงเรียนต้นแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา การแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก โดยการพูดคุยแสดงความคิดเห็นถึง สภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การสร้างทีมงานเพื่อมอบหมายความ รับผิดชอบในการร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ถึงการดำเนินกิจกรรม/โครงการทั้ง 6 กิจกรรม 4) ขั้นตอนปฏิบัติ กิจกรรม เป็นขั้นตอนของผู้ร่วมวิจัยปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาตามปฏิทินการพัฒนา และร่วมกิจกรรม การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาทั้ง 6 กิจกรรม 5) ขั้นตอนการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติ กิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ผู้ร่วมวิจัยได้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และ 6) ขั้นตอนการรายงานและการเผยแพร่ จะเป็นการทำการสรุปผลการพัฒนาแหล่งเรียนตามรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และรายงานผลต่อหน่วยงานต้นสังกัดได้รับทราบถึงผลสรุปของการพัฒนาฯ พบว่า การดำเนินตามแผนและกลยุทธ์ต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลส่งผลให้โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 มีแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาที่มีคุณภาพที่เอื้อต่อการแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจากสภาพจริงและมีแรงจูงใจในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับมากที่สุด ผู้เรียนเกิดการมีทักษะชีวิต สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ทั้งนี้เพราะรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นเกิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะแนวทาง พัฒนาให้มีความสอดคล้องสภาพปัจจุบันและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสนองต่อความต้องการของบุคลากรใน

สถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของชนาวุธ ประทุมชาติ (2553) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ชุมคำ โดยการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกิจกรรมการเรียนรู้ควบคู่การปฏิบัติทำให้ได้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นและรูปแบบจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชุมคำมีความเหมาะสมมาก ได้รูปแบบที่ประกอบด้วยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 6 ขั้นตอน และแผนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 20 กิจกรรม รูปแบบการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้มีผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของชนิดา คือปัญญา (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมโรงเรียนกับชุมชนกับชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาตำบลนาข่า อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษาตำบลนาข่า อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม โรงเรียนกับชุมชนมีการพัฒนาการทำงานแบบมีส่วนร่วมเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบพอเพียงของแต่ละศูนย์การเรียนรู้ บุคลากรมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานเกิดกระบวนการทำงานเป็นทีม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและถอดองค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

2. ผลการพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียนโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ที่ได้มีการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถเฉพาะทาง ซึ่งได้รูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม (CAPDER Model) ประกอบด้วย หลักการ จุดประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ 1) สำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community: C) 2) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ (Assessing: A) 3) การวางแผน (Planning: P) 4) การปฏิบัติงานตามแผน (Doing: D) 5) การประเมินผล (Evaluating: E) และ 6) การรายงานผล/เผยแพร่ (Reporting: R) เป็นเพราะมีขั้นตอนการทำงานที่เป็นระบบอย่างมีกระบวนการที่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นอย่างดี ตลอดจนรูปแบบฯ ที่ได้นั้นได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญที่เชื่อถือได้จึงส่งผลให้ CAPDER Model มีคุณภาพและความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับงานวิจัยของเด่นวิช ชูคันหอม (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินงาน วิธี ดำเนินงาน ซึ่งมีประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 6 ขั้นตอน คือ (1) สำรวจแหล่งเรียนรู้ (2) วางแผนแบบมีส่วนร่วม (3) จัดทำข้อมูลสารสนเทศ และทะเบียนแหล่งเรียนรู้ (4) ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (5) กำกับติดตามประเมินผลและสรุป (6) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 2) การดำเนินงานจัดกิจกรรมการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 16 กิจกรรม และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของบรรเจิด มีกุล (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนในสังกัดเทศบาลของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการ ได้แก่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา และการจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนรัก ท่องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และเห็นคุณค่าในชุมชนรอบๆ

โรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขและสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิไกร คำแฝง (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักการวิจัยแบบมีส่วนร่วม 6 ขั้นตอน มีการดำเนินงานจัดกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 18 กิจกรรมย่อย ตาม 6 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและกำหนดประเด็นในการพัฒนา 2) สร้างทีมงานและพัฒนาศักยภาพทีมงาน 3) การวางแผนแบบมีส่วนร่วม 4) ดำเนินงานตามแผนปรับปรุงพัฒนา 5) ประเมินผลและสรุปผล และ 6) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญลักษณ์ ศรีสร้อย (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านแห้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา สกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย 1) แหล่งเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ (1) แหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ (2) แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมด้านวิชาการ ได้แก่ ห้องพยาบาล ห้องศิลปะ หลังพัฒนามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางในการพัฒนา คือ การมีส่วนร่วมทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้และมีความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้น

3. ผลการใช้การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการ จัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ใน ส่วนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด การมีทักษะชีวิตของผู้เรียนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจและมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความสนใจและเต็มใจ ตลอดจนให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีจึงทำให้การพัฒนารูปแบบฯ มีผลการประเมินเหมาะสมมีความเป็นไปได้และเกิดประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของพยุ่ง ใบแย้ม (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา พบว่า สภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านการวางแผนถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มีหลักในการดำเนินงานที่ชัดเจนโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องนำแผนไปปฏิบัติมีการติดตามตรวจสอบทุกระยะอย่างต่อเนื่องและนำกลยุทธ์มาบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดย วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และกำหนดกลยุทธ์ด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ พบว่า มีความสอดคล้อง ในระดับมากมีผลการประเมินในระดับมากและมากที่สุด สอดคล้องกับเด่นวิช ชูคันหอม (2558) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับ มากมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างแหล่งเรียนรู้ ภายนอกสถานศึกษากับสถานศึกษา ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมี 6 ขั้นตอน และการดำเนินงานมีกิจกรรมพัฒนา 16 กิจกรรม ผลการประเมิน เหมาะสมความเป็นไปได้และเกิดประโยชน์อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด สอดคล้องกับวุฒิไกร คำแฝง (2557) ได้วิจัยรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษา โรงเรียนกุ๊กกาสิงห์ประชาสรรค์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การวิจัยพัฒนา (Research and Development) และประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ของฉลาด จันทรมบัติ (2558) ได้รูปแบบที่ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 6

ขั้นตอน และ 18 กิจกรรมย่อยการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณิศา ดวงสีทอง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 โรงเรียน หนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ผลการพัฒนาหลังการศึกษาดูงานและการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ร่วมวิจัยมีความรู้และทักษะการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้เพิ่มขึ้นให้ความร่วมมือการพัฒนาโดยภาพรวมระดับการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ระหว่างการพัฒนา กับหลังการพัฒนามีความก้าวหน้า ร้อยละ 23.00 สถิติการเข้าใช้บริการแหล่งเรียนรู้หลังการพัฒนาเพิ่มขึ้น 3,809 ครั้งในรอบที่ 1 ระดับความพึงพอใจผู้เข้าใช้บริการแหล่งเรียนรู้โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด เรียงจาก มากไปหาน้อย คือ ห้องสมุด สมุด สนาม BBL และเครื่องเล่นอนุบาล ห้องเรียน ในรอบที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ แหล่งเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

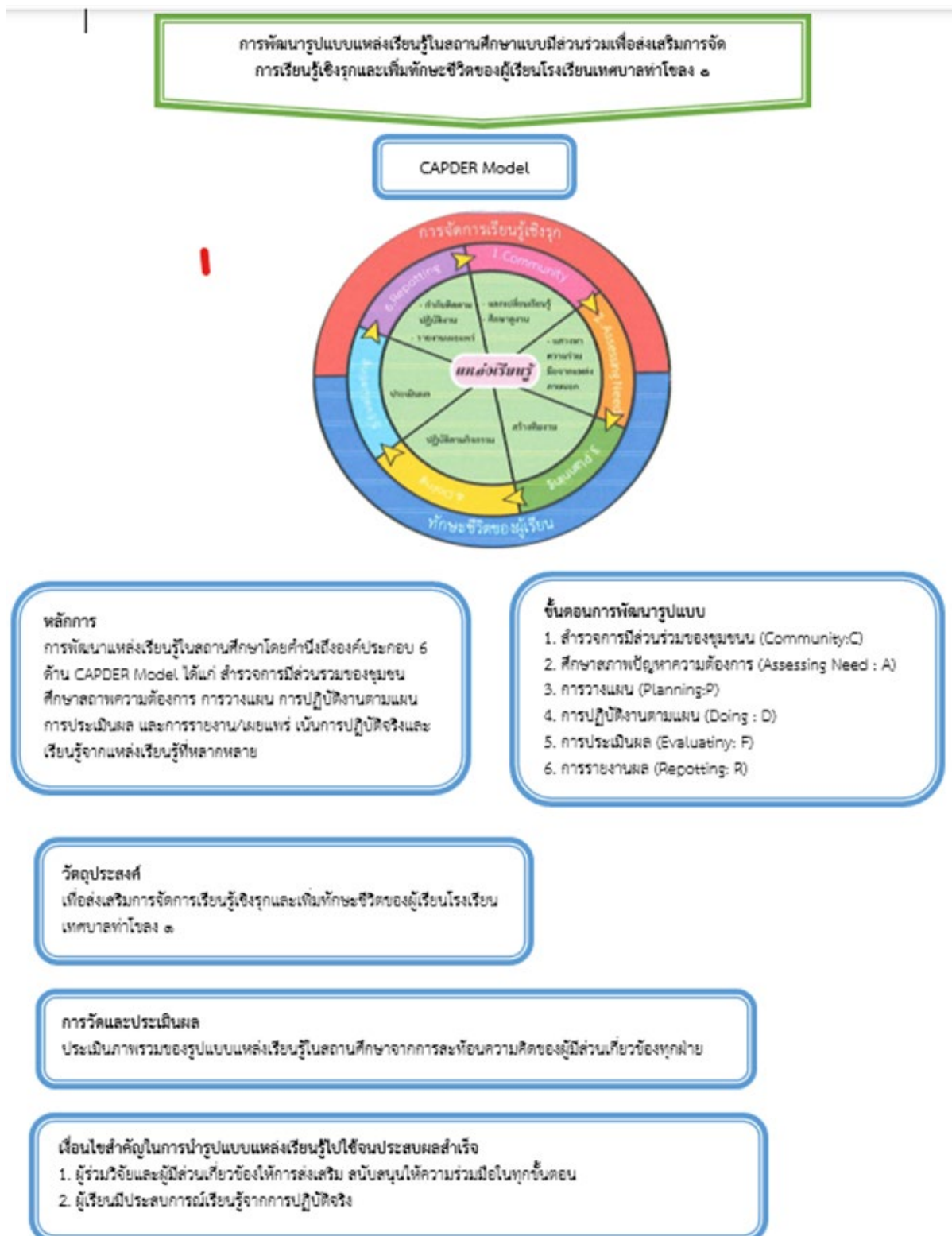
4. ผลการประเมินความพึงพอใจในการดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ใน สถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียน เทศบาลท่าโขลง 1 ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจ และมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความสนใจและเต็มใจ ตลอดจนให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีจึงทำให้การ พัฒนารูปแบบฯ มีผลการประเมินเหมาะสมมีความเป็นไปได้และเกิดประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา จันทะคาม (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 พบว่า 1) องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมี 12 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การสำรวจแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนในการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 4 การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 การตรวจสอบ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 6 การนิเทศติดตาม และประเมินผลการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบ ที่ 7 การปรับปรุงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการ มีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 8 การมีส่วนร่วมในการวางแผน องค์ประกอบที่ 9 การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ องค์ประกอบที่ 10 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ องค์ประกอบที่ 11 การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล และองค์ประกอบที่ 12 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 2) แนวทางการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วยองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการทั้ง 12 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การสำรวจแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนในการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 4 การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 การ ตรวจสอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 6 การนิเทศติดตามและ ประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 7 การปรับปรุงการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 8 การมีส่วนร่วมในการวางแผนองค์ประกอบที่ 9 การมีส่วน ร่วมในการตัดสินใจ องค์ประกอบที่ 10 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ องค์ประกอบที่ 11 การมีส่วนร่วมใน การติดตามและประเมินผล และองค์ประกอบที่ 12 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นแนวทางการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้แนวคิดที่ได้จากการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นวิธีการในการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่างๆ ให้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ดีขึ้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการพัฒนาแบบแผนแห่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้สร้างแบบแผนแห่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีการดำเนินการ โดยกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาแบบแผนแห่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริบทสิ่งแวดล้อมและการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบ ใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ ซึ่งได้แบบแผนแห่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม (CAPDER Model) ซึ่งมีการขับเคลื่อนการพัฒนา 6 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) สำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community: C) 2) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ (Assessing: A) 3) การวางแผน (Planning: P) 4) การปฏิบัติตามแผน (Doing: D) 5) การประเมินผล (Evaluating: E) 6) การรายงาน /เผยแพร่ (Reporting: R) สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบแบบแผนการเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลบึงวิทยาทาน

การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 มีรายละเอียดดังนี้

1. สำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community: C) ซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การใช้ข้อมูลเอกสาร การเข้าสนาม

ในการศึกษาดังกล่าวข้างต้นเป็นการศึกษาแบบผสมผสาน โดยการนำเอาวิธีการต่างๆ มาศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาชุมชน โดยเริ่มต้นที่การเข้า สนามหรือการลงสู่ชุมชน จากนั้นใช้การสังเกตทั้งที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์พูดคุย อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การใช้ข้อมูลเอกสารมีสองในการศึกษาหาประวัติของชุมชน การสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดร่วมกับชุมชน การจดบันทึกต่างๆ ในระหว่างการศึกษาชุมชนเทคนิควิธีการแบบผสมผสานเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ศึกษาวิจัยได้รับทราบข้อมูลข้อเท็จจริงของชุมชนได้มากในมุมมองที่หลากหลาย

2. ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ (Assessing: A) ซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

2.2 การศึกษาดูงาน จากโรงเรียนต้นแบบ 2 แห่ง ที่ประสบความสำเร็จและมีความเป็นเลิศด้านการพัฒนาแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

3. การวางแผน (Planning: P) เป็นการกำหนดการต่างๆ ให้ได้มาซึ่งการพัฒนาแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้

การกำหนดแผนปฏิบัติการ ดังนี้ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีการประชุมแสดงความคิดเห็น 2) การศึกษาดูงาน กำหนดให้มีการศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง โดยมีเงื่อนไขที่เป็นโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการและประสบผลสำเร็จด้านการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในระดับท้องถิ่น 3) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยกำหนดให้มีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดแผนงานและขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ 4) การสร้างทีมงาน เป็นการกำหนดงานและมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมวิจัย 5) กำหนดการปฏิบัติกิจกรรม/โครงการ ทั้ง 6 กิจกรรม/โครงการ

4. การปฏิบัติตามแผน (Doing: D) เป็นการดำเนินการปฏิบัติกิจกรรม/โครงการตามแผนปฏิบัติการ การพัฒนาแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จากการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ข้อตกลงร่วมกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องของการพัฒนาแบบแหล่งเรียนรู้ทั้ง 6 กิจกรรม/ โครงการ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียน ประกอบด้วย 1)กิจกรรม/โครงการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต 2) กิจกรรม/โครงการสวนเกษตรพอเพียง 3) กิจกรรม/โครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้าน To Be Number One 4) กิจกรรม/โครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้าน ดนตรี นาฏศิลป์ 5) กิจกรรม/โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และ 6) กิจกรรม/โครงการ ส่งเสริมความรู้สู่อาชีพ

5. การประเมินผล (Evaluating: E) เป็นการประเมินผลการดำเนินงาน โดยการกำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ หาทางปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานและตรวจสอบการดำเนินการในกิจกรรม/โครงการ โดยใช้กิจกรรม/โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้ง 6 กิจกรรม/โครงการ

6. การรายงาน / เผยแพร่ (Reporting: R) เป็นการสรุปผลการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริม การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเพิ่มทักษะชีวิตของผู้เรียนต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ให้กับโรงเรียนในสังกัดเดียวกันในลำดับต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ควรวิจัยและพัฒนาในเรื่องการทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาควบคู่กันไปกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษา
 - 1.2 ควรทำการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา
 - 1.3 ควรทำการพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ระหว่างแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ผ่านสื่อสังคมแห่งการเรียนรู้ เช่นตามเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์
 - 2.2 ผู้บริหารเทศบาลนครสมุทรสาครควรมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน หรือให้ความรู้โดยการอบรมประชุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
 - 2.3 ควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานพัฒนางานด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้มีความยั่งยืนต่อไปในอนาคตเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการพัฒนา การวัด และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา.
- จักรพงษ์ สุวรรณรัตน์ (2556). การจัดการความรู้ในสถานศึกษาเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. วารสารวิชาการ. 16. 78.
- ฉลาด จันทสมบัติ. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนาวุธ ประทุมชาติ. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชุมคำ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ชนิดา คือปัญญา. (2555). รูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง กรณีศึกษาตำบลนาข่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัด มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ญาณิศา ดวงสีทอง. (2561). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไผ่เจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เด่นวิช ชูคันทอม. (2558). รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 9 (พิเศษ). 153-168.
- ธัญลักษณ์ ศรีสร้อย. (2555). การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านคำแหง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). การวิจัยในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- บรรเจิด มีกุล. (2555). การนำเสนอรูปแบบการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปริญญญา จันทะคาม. (2561). แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พยุง ใบแย้ม. (2558). การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา. วารสารสารสนเทศ. 14 (1). 23-34.
- พรรณี เสี่ยงบุญ. (2553). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านหนองบัวคู อำเภอนาดูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 6. 109-120.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2560). โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้แบบ Phenomenon-based Teaching and learning. กรุงเทพมหานคร: ศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2553). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. สงขลา: นา ศิลป์โฆษณา
- วัตร ปะโคทั้ง. (2550). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่นโรงเรียนกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. คุษณินิพนธ์การศึกษาคุษณินิพนธ์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิสันต์ พยุงวงศ์. (2560). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วุฒิไกร คำแฝง. (2557). รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาโรงเรียนกุ๊กกาสิงห์ประชาสรรค์ อำเภอกะหรัง จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2548). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2551). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณา การการเรียนรู้ การเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2549). มาตรฐานการศึกษาตัวบ่งชี้และเกณฑ์ การพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2549 - 2553). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2553). หลักการทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.